

amb *ll* geminada la que confirma el *DAMen.*: «*filosello*: tela de lana y de seda; tejido de seda y algodón». És de témer doncs que Montoliu va llegir malament *-a* per *-o* en la cèdula manuscrita d'Aguiló (desorientat per la raresa de la terminació en *-o* i freqüència major de *-ella* i *-ella* en català) i que la grafia *filosella* amb què *AlcM* encapçala el seu article té encara menys realitat; potser també es pot sospitar això de «*filosela*, planta remeiera» que el *DAG.* atribueix als «Remeis del Dr. Font». Essent un teixit amb tradició a Mallorca i Menorca, i essent l'aprofitament del capell de seda inferior (o *adúcar*), per a filadissos i teixits barats, una indústria amb remota tradició a les nostres regions de Migjorn, en part sens dubte morisca i fins dels moros, la terminació *-ello* ens tempta fortament a pensar en un mossarabisme. D'altra banda és veritat que hi ha *filusello* i *filugello* en italià (Petr., cf. *REW*), com una mena de «filaticcio», per més que aquell es doni com a «poco comune» i aquest com a desusat; si fos derivat verament italià, la *u* no s'hi avindria gaire ni la *s* sonora (almenys amb el toscà), i de tota manera la forma amb *g* fa pensar que en italià tingui la mateixa procedència francesa que més amunt he establert per a *filoja*. ¿Vindria tanmateix el balear *filosello* de l'italià (a desgrat de la *(-o-)*, o a desgrat d'aqueixes aparences hauríem de persistir a pensar en el mossàrab? Atinguem-nos de moment a allò. — 15 Des d'on passà a l'àrab, estenent-se almenys fins a Egipte, i al bereber. — 16 Cf. *Filosada* «cop donat amb una filosa» (*AlcM*): era lloc comú, en efecte, el de la dona que es defensa o ataca brandint la filosa. — 17 Però no de la forma cat.-occitana, i creu que el sufix sigui bereber (*Roman. Lehnwörter im Berberischen*, 57); sembla ignorar del tot el nostre mot, i no és massa estrany, perquè és el que feien tots els romanistes (ni tan sols figura enlloc en el *REW*). — 18 «Hay un ej. aislado de *conolba* en el sentido especial de 'vértebra', que sólo encontró Levy a última hora (falta en su *PSW*) <si no és una mera inducció, com es veu en altres afeigits d'aquests>. En cambio *filosa* es frecuente ya en la Edad Media [S. XIV]». Convé aclarir que hi ha un cas isolat de *chonolla* en un doc. d'Organyà de 1040-1060 (*BABL* VIII, 430), però aquest hapax no prova res (contra el que diuen Bast-Bass., 649) perquè es tracta del costum germànic de l'*armiscara* o *ALISCARA*, pròpi del dret consuetudinari germano-gàllic, per tant pertany al baix llatí gal·licà i no pas al català. — 19 Als que aplega el *FEW* cal afegir encara el del roergat «*fialouso*: quenouille» que degué passar per ull a Wartburg d'una banda a causa de l'evolució fonètica (normal) *-lL > -jal-*, d'altra banda perquè *Vayssier* no el posa al seu ordre fonètic sinó s. v. *quenouille*. — 20 Idea aplaudida després per *Rohlf*s en els termes «*roca filosa*, collision homonymique qui ne se produisait pas en Italie (où l'on dit *sasso* ou *roccia*) ni en Espagne (*peña*)» (*RLiR* xxviii, 98-9). — 21 Des de noi ho he sentit molt i quasi a tota mena de gent (homes

generalment) i no arriba a ser tan baix com això, sí molt afectiu i no seriós, massa pintoresc. Fontserè s'apuntava *filostar* en el seu *DOrt.*; però és amb *u* (present *filústra*). — 22 «Y 'l sol devallava pausadament cap a --- St. Pere Màrtir, com bomba ruhent que a son pas foradava un escampall de núvols *esfilagarsats*», *La Papallona*, 205. — 23 «Fus, en les màquines ---; en el tissatge, marc llargarut, amb una munió variable de planxetes d'acer anomenades palletes, per entre els quals es passen els fils d'ordit ---», *Pons*, *BDC* iv, 138. Així ja entre els antics teixidors rossellonesos: «un torn filaner sive *pua*», 1386 (i semblant, 1395), «duos turnos ad filandum lanam cum sua *pua*», 1376 (anàlogament a. 1400); «un tros de fust ab tres *pues* per debanar cotó», a. 1433 (*InuLC*). Cf. també la locució *fil per pua*, que he citat supra a propòsit de *fil per randa*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
fil dels filats o xarxes, fil d'armar, fil d'empalomar, fil de la serra, a dret fil, fil a fil, fil per randa (fil per pua, fil per agulla), fila 1 'biga', fira (fira d'esparriment), filetó, fila 2 'fila en matèria de reg' (fil), fileta, fila 3 'filera', filera, afilerar, filereta, fileret, fila 4 'aspecte que té algú', fer tal fila, pendre la fila a algú, filada, filata, filar, que-filar, filar 'anar bé o altrament tots els afers', filat adj., ben/mal filat, filat subst., filatons, enfilats, filacs, filadís, filadissa, filatura, filaner, filanera, filaneria, filadora, filador, filadura, filater, fileria, filassa, filassada, filet, fileta, filet (de carn), filó, filons de llosa, filoc, esfilocar-se, filoja, filosa, filosada, enfilosar, filoseta, filosera, filoser, filustrar, ficella (trisel·la, farisel·la, faritzela), filagarsa, filagarsar, filagarsós, esfilagarsar, esfilagarsat, esfilagassar, filagartxos, filàrsega, esfilarsegar, filàssega, filàstica, filagany, filaganyós, filaire, filaió, filament, filamentós, filandre, filaratxo, filària, filariosi, filassa, filassada, filasser, filatge, filejar, filum, afillar, afillat, afilló, afillador, afilladora, afilladura, afillament, afillant, afillarat, bifilar, desfilat, a la desfilada, desfiles, desfilada, enfilat, enfila, enfilat, enfilall, enfilació, enfiladís, enfiladissa, enfilador, enfiladura, enfiloi, desenfilada, desenfilat, entrefilat, malfilanda, malfilat, perfilar, perfil, desperfilar-se, perfila, perfilada, perfilador, perfiladura, perfilament, refilar, rejilat, refilador, refilar-se, refilando, refilari, refilet, refiladissa, refilaire, refilall, refil, refileig, refilera, refiló, sobrefil, sobrefilar, unifilar, filabarba, filaborres, fil-a-bullir, filamaria, filbastar, filbasta, filbast, filempua, filferro, fil de ferro, filferrada, filiforme, filigrana, filigranar, filigranar, afiligranar, afiligranament, afiligranador, filipèndula, filipitxí.

NOTES: *filocs, filloc, piloc, filós, filosello, filosada.*

FILABERQUI, alteració de *viraberquí* (per dissimilació, i influència de *fil, filar*), pres del fr. *vibrequin*, que resulta del fr. dial. *vibrequin* (també *wibrequin, veberquin*) per contaminació de *virer* 'girar': provinent aquell del neerl. *wimmerkijn* o *wimmelken*,